Marcela VÎLCU

Probleme de pronunțare în cazul unor unități fonetice

M.V. – lector superior la Catedra de limba română și filologie clasică, Facultatea Filologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău. Cursuri predate: Fonetica, Ortografia, Punctuația în limba română, Praxiologia limbii române. Lucrări: *Limba şi literatura română. Bacalaureat. Teste integratoare de evaluare a competenţelor lingvistice, literare şi de comunicare*, (coautor C. Șchiopu), manuale *Limba şi literatura română pentru clasa a X-a* (coautor C. Șchiopu), *a XI-a* (coautor C. Șchiopu).

Dacă e să ne referim la starea limbii române din Republica Moldova, despre care s-a vorbit și s-a scris, inclusiv în revista „Limba Română" (M. Avram, *Limba română în Republica Moldova,* nr. 7-8, 2004), am putea constata o tendință de îmbunătățire a calității exprimării, mai ales în rândul tinerilor și al copiilor. Dar, examinând relativ recentele prevederi ale normei, exprimate în DOOM 2005, atestăm unele aspecte care continuă să dea bătaie de cap vorbitorului, unul dintre ele ținând de ortoepie.

Într-un articol anterior ne-am referit la unele greșeli de interpretare a diftongilor / triftongilor. În continuarea celor spuse, propunem o listă de cuvinte care, sub aspectul pronunțării, credem că prezintă pentru mulți o noutate. Astfel, *maseur, maseuză, piuneză / pioneză, toaletă, văita / văitare / văitătură, vraişte, scuar, trotuar, coafa / coafor/ coafeză / coafură, croazieră, culoar, curtoazie, exploata, fermoar, foaier, fumoar, lavoar, patinoar, pledoarie, a voala* conțin diftongi și trebuie pronunțate corespunzător: *ma-seur, ma-seu-ză, piu-ne-ză / pio-ne-ză, toa-le-tă, văi-ta / văi-ta-re / văi-tă-tu-ră, vraiş-te, scuar, tro-tuar, coa-fa / coa-for / coa-fe-ză / coa-fu-ră, croa-zi-e-ră, cu-loar, ex-ploa-ta, fer-moar, foa-ier, fu-moar, la-voar, pa-ti-noar, ple-doa-ri-e, a voa-la* (silabele ce conțin diftongi sunt subliniate). Am adăuga aici și cu-

BDD-A23890 © 2016 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:02 UTC)

vintele *a-da-gio, a-gio-taj* care, deşi nu conţin diftongi, merită atenţie la pronunţare. În majoritatea cazurilor, aceste cuvinte sunt pronunţate greşit, cu hiat.

În schimb, verbul *a dezghioca* (în toate logoformele sale), conform noilor prevederi, conţine hiatul *i-o*: *dez-ghi-o-ca, dez-ghi-o-că-tor, dez-ghi-o-cat.*

O altă problemă ce ţine de pronunţare este accentuarea unor cuvinte. Se ştie că *accentul* este elementul care coexistă şi conferă individualitate unităţii lexicale, fiind indispensabil pentru orice cuvânt polisilabic. Silabele, chiar dacă sunt identice ca succesiune de foneme, nu sună la fel: una dintre ele este proeminentă, ea evidenţiindu-se prin accent (ex. *lalelele*).

În ceea ce priveşte locul accentului, se afirmă că în limba română accentul este liber, în sensul că nu este legat de o anumită silabă (ca, de exemplu, în franceză, turcă etc.), nu are un loc fix. Altfel zis, în cuvinte diferite el se plasează pe silabe diferite. Trebuie însă menţionată, în acest sens, opinia profesorului G. Pruteanu, conform căreia „accentul nu e nicidecum «liber», ci, în covârşitoarea majoritate a cazurilor, e unic şi nedeplasabil" [2], el individualizând cuvântul, fapt remarcabil mai ales în cazul omonimiei (omografe), care se rezolvă anume prin intermediul accentului, acesta exercitând rolul de diferenţiere semantică şi / sau morfologică a cuvintelor cu aceeaşi componenţă fonematică: *haină – haină, mobilă – mobilă, tinerele – tinerele, nodul – nodul, încuie – încuie, scutură – scutură* etc.

Subliniem că locul diferit al accentului în limba română este rezultatul unui proces istoric de evoluţie a limbii. În împrumuturile neologice şi în numele proprii străine se păstrează accentul din limba de origine: *pieta, cafe-concert, cafe-frappe, pop-corn, ping-pong, cocteil / cocktail, taxi, kaki* etc. Astfel, limba română a ajuns să aibă cuvinte accentuate pe silabe diferite. Deşi normele de accentuare se însuşesc odată cu limba maternă, accentul provoacă unele ezitări sau erori de pronunţare, mai ales în situaţia în care se produc modificări de accentuare a unor cuvinte (unele recente, prevăzute de DOOM 2).

Aşadar, se vor pronunţa, cu accentul pe prima silabă de la sfârşit, cuvintele: *expeditor, izolator, reactor, transformator, realizator, instalator,*

BDD-A23890 © 2016 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:02 UTC)

încasator, comentator, nonsens, tambur, import, alibi, colibri, miros, adulter, lila, halo, indigo, mizer etc.

Au accentul pe a doua silabă de la sfârșit cuvinte precum*: amnezie, cumul, credit, regizor, standard, crenvurst* (sg.) – *crenvurști* (pl.)*, tranzit, volei, baschet, calcar, karate, leurdă, neutru, radar, cocos, trifoiște, vermut, cocteil / cocktail, revizor, cătină, capsulă, loto, tempo / tempouri, motto / mottouri,* unele dintre ele revăzute recent de DOOM 2.

Trebuie accentuate pe antepenultima silabă cuvinte ca: *acvilă, ancoră, aulă, butelie, diplomă, epocă, furie, graniță, pricină, industrie, scorbură, rabie, necesită, întârzie, felicită, determină, cochilie, avarie, superfluu.*

Au accentul pe silaba a IV-a formele feminine ale unor substantive mobile, ca *doctoriță, pictoriță, bivoliță, diavoliță, călugăriță, chelneriță* (dar *cizmăriță, copiliță* etc.)*,* precum și *cobiliță, gărgăriță, veveriță, răzmeriță, lubeniță, ferfeniță, prepeliță, primăvară* etc., care, de asemenea, necesită mai multă atenție din partea vorbitorilor.

Chiar dacă, așa cum am menționat mai sus, accentul conferă cuvântului individualitate, există și cuvinte, în cazul cărora DOOM 2 admite variante accentuale literare libere, ca de exemplu: *acatist – acatist, antic – antic, agriș – agriș, agrișă – agrișă, anaforă – anaforă, anost – anost, antic – antic, candid – candid, colaps – colaps, facsimil – facsimil, firav – firav, gingaș – gingaș, halteră – halteră, hatman – hatman, intim – intim, jilav – jilav, manager – manager, meșteriță – meșteriță, penurie – penurie, picnic – picnic, ponei – ponei, profesor – profesor, trafic – trafic, puber – puber, sinecdocă – sinecdocă, precaut – precaut, buldog – buldog* etc.

În cazul altor cuvinte, accentul (diferit) își exercită rolul său fonematic: marchează diferența semantică dintre cuvinte, ca în următoarele exemple: *bariton* (cântăreț)/*bariton* (instrument muzical)*, translator* (persoană)/*translator* (aparat)*, corector* (persoană)/*corector* (aparat)*, director* (funcție)/*director* (termen; grupare de documente în calculator) etc.

Tot sub aspectul pronunțării – al componenței fonice – necesită atenție și următoarele cuvinte: *angină* (nu anghină), *marfar* (nu mărfar), *mizilic* (nu mezelic), *crenvurst* (nu crenvurșt), *lăcrimioară* (nu lăcrămioară), *tochitură* (mâncare), *betegeală* (nu betejeală), *păianjen* (nu păiangen), *sprijin* (nu sprigin).

BDD-A23890 © 2016 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:02 UTC)

Iar în următoarele cazuri sunt admise ca variante literare: *ferăstrău / fierăstrău, corijent / corigent, sandvici / sendviș, tobogan / topogan, piure / pireu, cofeină / cafeină, cheotoare / cheutoare, ghips / gips*.

Concluzia care se cere a fi formulată este că, pentru corectitudinea și calitatea exprimării, e nevoie de consultarea surselor normative, pentru a fi la curent cu modificările care se produc. Și să nu uităm cuvintele regretatului poet Gr. Vieru: „Vorbindu-ne corect și frumos limba, tinzând a o vorbi corect și frumos, omenim astfel pe străbuni, pe cei care au creat societatea cuvintelor civilizate”.

Note

[1.] DOOM 2. *Dicționar ortografic ortoepic și morfologic al limbii române,* ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

[2.] www.pruteanu.ro/4doarovorba/emis017accente.htm

BDD-A23890 © 2016 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:02 UTC)